

วารสาร นาคบุตรปริทรรศน์ Nakkhabut Paritat Journal

ISSN 3027-7779 (Online)

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568 Vol. 17 No. 1 January - April 2025

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 1 หมู่ 4 ต.ท่าจั่ว อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช 80280
Research and development institute Nakhon Si Thammarat Rajabhat University 1 Moo 4, Tha Ngio, Mueang, Nakhon Si Thammarat 80280

Received: January 18, 2024

Revised: April 29, 2025

Accepted: April 30, 2025

แนวทางปฏิบัติในการช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Guideline for Helping the People of Local Government

ภาคิน โขติเวศย์ศิลป์*

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author) E-mail: pakin_ch@hotmail.com

Pakin Chotiweetsin

Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางปฏิบัติในการช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการช่วยเหลือประชาชนด้านสาธารณสุข ด้านส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต และ ด้านการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ โดยใช้วิธีการสังเคราะห์เชิงเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านการช่วยเหลือประชาชนด้านสาธารณสุข มีปัญหาและข้อจำกัดในช่วงภาวะวิกฤต ไม่มีระบบแจ้งเตือนประชาชน ขาดการประเมินความเสี่ยงจากสาธารณสุข ปัจจัยและสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานยังไม่เป็นระบบขาดแคลนเครื่องมือและอุปกรณ์ในการช่วยเหลือประชาชน ควรเตรียมพร้อมสำหรับเผชิญภาวะวิกฤต มีความรอบรู้ มีหลักการคาดการณ์ล่วงหน้า ขับเคลื่อนด้วยการคำนึงถึงความเสี่ยง การประสานงานและความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน จัดเตรียมความพร้อมอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการภัยพิบัติ 2) ด้านการช่วยเหลือประชาชนด้านส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต มีปัญหาข้อจำกัดในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ประชาชนขาดรายได้ หนี้สินกระเทือนทำให้เกิดความยากลำบากต่อพัฒนาอาชีพควรส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต จัดบริการสุขภาพอนามัย พัฒนาแนวทางการศึกษา จัดบริการสงเคราะห์ที่อยู่อาศัยให้แก่ประชาชน ส่งเสริมการมีงานทำและมีรายได้ของประชาชน และ 3) ด้านการช่วยเหลือประชาชนด้านการป้องกัน และควบคุม โรคติดต่อ มีปัญหาข้อจำกัดของประชาชนได้รับผลกระทบต่อสุขภาพ มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคเพิ่มมากขึ้น ขาดแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจนในการป้องกัน และควบคุมโรคที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ บุคลากรไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข ควรบริหารจัดการและส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน และควบคุมโรค ดูแลสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ ขับเคลื่อนการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพให้ประชาชนได้ประโยชน์สูงสุด

คำสำคัญ: แนวปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชน; การช่วยเหลือประชาชน; ผู้นำการเมืองท้องถิ่น

Abstract

This academic article aims to study the guidelines for helping people in local administrative organizations in terms of helping people in disasters, promoting and developing quality of life, and preventing and controlling infectious diseases by using a document synthesis method. The study results found that 1) in terms of helping people in disasters, there are problems and limitations during crises. There is no public warning system, a lack of disaster risk assessment, and unsystematic factors and work environments. There is also a shortage of tools and equipment to help people. Therefore, it should be prepared to face crises, have knowledge, have principles of foresight, drive by considering risks, coordinate and cooperate between agencies, prepare equipment and facilities, and use information technology in disaster management. There should be coordination and cooperation between agencies, preparation of equipment and facilities, and use of information technology in disaster management. 2) In terms of helping people to promote and develop their quality of life, there are problems and limitations in organizing various activities, such as people lacking income and informal debt, which makes it difficult to develop careers. Therefore, it is necessary to promote and develop the quality of life so that people have stability in their lives, such as providing health services, developing educational approaches, providing housing assistance services for people, and promoting people's employment and income. 3) In terms of helping people in the prevention and control of infectious diseases, there are problems and limitations in people's health being affected. They have increased risky behaviors for disease, a

lack of clear guidelines for disease prevention and control appropriate to the context of the area. There are not enough personnel to work in public health. Therefore, health management and promotion should be carried out, and disease prevention and control should be carried out. The health of the people in the area must be taken care of, and disease prevention and control operations must be carried out efficiently so that the people can gain the greatest benefit.

Keywords: Guidelines for helping people; Helping the people; local political leaders

บทนำ

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2560 โดยหมวด 1 หลักการช่วยเหลือประชาชน ข้อ 5 การช่วยเหลือประชาชนจะต้องดำเนินการในขอบเขตอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกฎหมาย เพื่อให้ความช่วยเหลือเพื่อเยียวยาและฟื้นฟูหลังเกิดภัย การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต หรือการป้องกันและระงับโรคติดต่อต้องเสนอคณะกรรมการให้ความเห็นชอบก่อน ประสานงานกับส่วนราชการหน่วยงานอื่นของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น เอกชน และองค์กรการกุศลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การช่วยเหลือ (Government Gazette, 2017, p. 1) หลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชนตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566 ดังกล่าว กระทรวงมหาดไทยมีสั่งการช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบและหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด (Ministry of Interior, 2023, p. 4)

จากการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชนตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566 ดังกล่าว ยังพบปัญหาการช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังพบปัญหา เช่น 1) ปัญหาการจัดซื้อสื่อกันหนาวเพื่อแจกจ่ายให้กับประชาชน โดยสื่อดังกล่าวมีการปักชื่อนายก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อช่วยเหลือประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ครบทุกครัวเรือน จึงมิใช่เป็นการให้การสงเคราะห์ประชาชนที่เดือดร้อนประสบปัญหา ซึ่งเป็นการช่วยเหลือโดยไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ ว่าด้วยการตั้งงบประมาณเพื่อการช่วยเหลือประชาชน และการดำเนินการดังกล่าว ไม่ได้ตั้งคณะกรรมการดำเนินการช่วยเหลือประชาชนตามโครงการเพื่อควบคุมให้ปฏิบัติตามแนวทางการช่วยเหลือประชาชนที่หน่วยงานของรัฐที่ถือปฏิบัติอยู่ทำให้มีการจัดซื้อสื่อกันหนาวและผ้าห่มในราคาเกินกว่าที่ระเบียบกำหนด 2) ปัญหาการเบิกจ่ายเงินสดเป็นทุนการศึกษา ไม่มีหลักฐานเกณฑ์การกำหนดความยากจนและการคัดเลือกผู้รับทุนให้ตรวจสอบแต่อย่างใด 3) ปัญหาจัดซื้อโถงน้ำเบิกเงินสำรองจ่ายค่าสนับสนุนเงินบริจาค เพื่อดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในจังหวัดต่าง ๆ ให้กับนายกเทศมนตรีที่ได้สำรองจ่ายเงินไปให้ก่อน เทศบาลจ่ายขาดเงินสะสมสนับสนุนกองทุนช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสโครงการจัดหาที่ดินปลูกบ้านให้กับคนยากจน (Phrae Provincial Local Government Promotion Office, 2023, p. 7) ซึ่ง Jessadawat (2021, p. 48) กล่าวว่า การช่วยเหลือประชาชนควรมีการสนับสนุน การพัฒนา ความรู้และทักษะของพนักงานอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ภาครัฐควรส่งเสริมด้านกิจการอาสาสมัครให้มากขึ้น เช่น อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนซึ่งเป็นประชาชนในชุมชน สนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินนโยบายให้กับหน่วยงานในพื้นที่อย่างเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณ บุคลากร เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน หน่วยงานในพื้นที่ควรที่จะมีการประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่อื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการบูรณาการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการ

หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2560 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด สามารถให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน หรือไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในการดำรงชีพโดยอาจให้ความช่วยเหลือเป็นสิ่งของหรือเป็นเงิน หรือจัดบริการสาธารณะตามอำนาจหน้าที่ โดยแบ่งการช่วยเหลือออกเป็น 3 ด้านได้แก่ 1) ด้านสาธารณสุข 2) ด้านส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต และ 3) ด้านการป้องกัน และควบคุม โรคติดต่อ (Government Gazette, 2017, p. 2)

บทความทางวิชาการแนวทางปฏิบัติในการช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางปฏิบัติในการช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการช่วยเหลือประชาชนด้านสาธารณสุข ด้านส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต และด้านการป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อประโยชน์ทางวิชาการที่จะได้รับ คือ ได้แนวทางปฏิบัติในการช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการช่วยเหลือประชาชนด้านสาธารณสุข ด้านส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต และด้านการป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อแนวทางปฏิบัติในการช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยผู้เขียนใช้วิธีการสังเคราะห์เชิงเอกสารผลการศึกษาพบว่า

ด้านการช่วยเหลือประชาชนด้านสาธารณสุข บทบาทและภารกิจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ถูกกำหนดในมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และมาตรา 20 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ มีหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตท้องถิ่นของตน และปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตท้องถิ่นของตนเองและมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยความสะดวกท้องถิ่นตามที่ได้รับมอบหมาย สำนักงานเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติแห่งสหประชาชาติ (UNISDR, 2020, pp. 111-113) ได้อธิบายถึงบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือหน่วยงานหลักในการประสานงานและการสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระหว่างองค์กรต่าง ๆ ทั้งจากภายใน และภายนอก เพื่อการวางแผนการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติต่าง ๆ ในพื้นที่ 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและประชาชนให้เกิดความตระหนักในกิจกรรมการดำเนินการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติและองค์ความรู้ต่าง ๆ ในการจัดการภัยพิบัติในพื้นที่โดยเชื่อมโยงกับนโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานระดับอื่น ๆ 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีความเป็นมืออาชีพในเชิงสถาบันสำหรับการดำเนินการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติและการจัดการภัยพิบัติต่าง ๆ ในพื้นที่ในระยะยาว ซึ่งจะต้องมีความเชี่ยวชาญในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติทั้งในด้านของการมีข้อมูลที่ทันสมัยสถานการณ์การวางแผนการพัฒนาในด้านของการควบคุมการใช้ประโยชน์จากที่ดิน 4) การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถสร้างนวัตกรรม และวิธีการแบบใหม่ เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติด้วยตัวของชุมชนท้องถิ่นเองในการจัดการสาธารณสุข และมีหน้าที่ในการประสานงานและสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตท้องถิ่นของตน และกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน เป็นผู้รับผิดชอบในฐานะผู้อำนวยการท้องถิ่นต้องส่งเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งต้องมีความเป็นมืออาชีพในการจัดการภัยพิบัติตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ขั้นตอนของการจัดการภัยพิบัติ พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 กำหนดว่าแผนงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นแผนงานระยะ 5 ปี มีการแบ่งกระบวนการออกเป็น 3 ระยะ (ขั้นตอน) ของการจัดการภัยพิบัติ ดังนี้ **1) ระยะก่อนเกิดภัย** (1) การป้องกันและลดผลกระทบ เป็นการดำเนินการเพื่อบรรเทาสาธารณภัยจะสร้างผลกระทบต่อประชาชน โดยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่อป้องกันภัย เช่น การสร้างอาคารที่คงทนต่อแรงสั่นสะเทือนจากเหตุแผ่นดินไหว ป้องกันและเตรียมการเพื่อลดความสูญเสียให้เหลือน้อยที่สุด (Thawida, 2020, p. 14) (2) การจัดเตรียมเครื่องมือที่เกี่ยวข้อง และการฝึกทักษะการรับมือในช่วงระหว่างเกิดภัยพิบัติที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการจัดการสภาวะฉุกเฉินของผู้มีอำนาจและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือและรักษาชีวิต ทรัพย์สินของผู้ประสบภัยพิบัติ (Thawida, 2020, p. 14) **2) ระยะระหว่างเกิดภัย** เป็นการดำเนินการ

ต่าง ๆ ที่มุ่งรักษาชีวิตของผู้ประสบภัยเป็นหลัก โดยเน้นการให้ความช่วยเหลือ การกู้ชีพ การกู้ภัย การพยาบาลและสาธารณสุข ตลอดจนการบรรเทาทุกข์และแจกจ่าย สิ่งของยังชีพ การจัดการ ศูนย์พักพิง และการจัดการระบบบัญชาการเหตุการณ์ฉุกเฉิน และ 3) **ระยะหลังเกิดภัย** หลังเกิดภัยจะเป็นการการฟื้นฟู เป็นการดำเนินการที่มุ่งเน้นการจัดการสถานการณ์ภายหลังการเกิดสาธารณภัยให้บุคคล ชุมชน หรือสังคม ได้ฟื้นคืนสภาพกลับมาเป็นปกติ เช่น การซ่อมแซมอาคารหรือที่พักอาศัยการบูรณะระบบโครงสร้างพื้นฐาน และการซ่อมแซมสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ (Department of Disaster Prevention and Mitigation, 2015, p. 23)

หลักแนวคิด 2P2R หลักแนวคิด 2P2R ได้ถูกนำมาใช้ในการบริหารจัดการภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) การป้องกัน P1: Prevention 2) การเตรียมความพร้อม P2: Preparedness 3) การรับมือ R1: Response และ 4) การฟื้นฟู R2 : Recovery (Carter, 2021, p. 28)

องค์ประกอบของการจัดการภัยพิบัติ Coppola, 2017 (p. 470) ได้สรุปองค์ประกอบของการจัดการภัยพิบัติ ดังนี้ 1) การบรรเทาผลกระทบ เป็นการลดหรือการลดความน่าจะเป็นหรือความเป็นไปได้ในการเกิดอันตราย 2) การเตรียมการ เป็นการจัดให้ประชาชนผู้ที่มีความเสี่ยงต่อภัยพิบัติได้มีความรู้และเครื่องมือที่จะช่วยเพิ่มโอกาสในการรอดชีวิตจากภัยพิบัติ และลดความเสียหายของชีวิต และทรัพย์สิน 3) การตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน เป็นการลงมือปฏิบัติเพื่อลด หรือการลดผลกระทบในช่วงระหว่างที่เกิดภัยพิบัติและเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดชีวิตและทรัพย์สินเกิดความเสียหายมากขึ้น 4) การฟื้นฟูความเสียหาย เป็นการทำให้ผู้ประสบภัยหรือ ผู้รอดชีวิตจากภัยพิบัติกลับสู่สภาพชีวิตที่ปกติ หลังจากภัยพิบัติผ่านพ้นไป ทั้งนี้ องค์ประกอบดังกล่าวมีความสอดคล้องกับวงจรพื้นฐานของการจัดการภัยพิบัติ (Carter, 2021, p. 31)

ปัญหาและข้อจำกัดในการปฏิบัติงาน ปัญหาและข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ มักให้ความสำคัญกับการดำเนินการในช่วงภาวะวิกฤตมากกว่าในช่วงก่อนเกิดภัย การแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า ยังไม่สามารถแจ้งเตือนได้ในระดับปัจเจกบุคคล ขาดการประเมินความเสี่ยง จากสาธารณภัยในพื้นที่ ยังไม่ทั่วถึง และปัญหาข้อจำกัดอีกด้านหนึ่ง คือ ด้านปัจจัยและสภาพแวดล้อม การปฏิบัติงานยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร จึงประสบปัญหาในการทำงานที่ไม่เป็นระบบ และส่งผลให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยไม่ทั่วถึง การขาดแคลนทรัพยากร เครื่องมือ และอุปกรณ์ในการออกปฏิบัติการเผชิญเหตุสาธารณภัย โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่ให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณในการจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ที่จำเป็นกับความเสี่ยงภัยในพื้นที่ การขาดแนวทางและมาตรฐานในการจัดการสาธารณภัยที่มีความซับซ้อน และสอดคล้องตามหลักวิชาการ และมาตรฐานหลักสากล (Wacharaporn, 2023, p.2)

แนวทางปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชน

Larry (2014, p. 3) กล่าวว่า การช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัย มีขั้นตอนสำคัญ 2 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การเตรียมพร้อมสำหรับเผชิญภาวะวิกฤติ (Preparedness) 2) การบริหารในภาวะวิกฤติหรือภาวะฉุกเฉิน 3) ต้องมีความรอบรู้ และกว้างขวางในเนื้อหาของงานด้านภัยพิบัติ 4) หลักการคาดการณ์ล่วงหน้า 5) หลักการขับเคลื่อนด้วยการคำนึงถึงความเสี่ยง 6) หลักการบูรณาการทุกภาคส่วน 7) หลักการประสานสอดคล้อง 8) หลักความร่วมมือร่วมใจ 9) หลักความเป็นมืออาชีพ 10) หลักความยืดหยุ่น (Thawida, 2020) 11) Atchara (2022, p. 38) กล่าวว่า บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านสาธารณภัยมี ขั้นตอนสำคัญ 2 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การเตรียมพร้อมเผชิญภาวะวิกฤติ คือ รัฐจะต้องเตรียมพร้อมรับเหตุฉุกเฉินโดย กระจายอำนาจให้หน่วยงานระดับท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบพื้นที่ และหน่วยงานส่วนกลางเป็นผู้สนับสนุนทรัพยากร ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การจัดทำแผนเผชิญเหตุการณ์ กำหนดผู้รับผิดชอบ การจัดระบบประสานงาน การให้ความรู้แก่ประชาชน การแจ้งเตือนภัย การจัดเตรียมระบบการแพทย์ฉุกเฉิน และการเตรียมตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานด้านปัจจัยสี่ 2) การบริหารในภาวะวิกฤติหรือภาวะฉุกเฉิน โดยการจัดตั้งศูนย์อำนวยการ เฉพาะกิจช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการติดตามประเมินสถานการณ์ และประสานการให้ความช่วยเหลือ มีการค้นหาและช่วยเหลือผู้ประสบภัย

โดยหน่วยกู้ภัยหลัก มีการรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ และการตอบสนองให้ความช่วยเหลือด้านปัจจัยพื้นฐานแก่ผู้ประสบภัย ซึ่งจะต้องอาศัยหลักการจัดการในภาวะวิกฤตมาใช้ร่วมด้วยเพื่อให้การช่วยเหลือประชาชนที่ประสบความสำเ็จ

ตัวอย่างแนวทางปฏิบัติในการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบความสำเ็จของนักวิจัยญี่ปุ่นพัฒนาแมลงสาบไซบอร์กกู้ภัยเพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนภัยจากพิบัติทางธรรมชาติ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของแผ่นเปลือกโลก เช่น แผ่นดินไหว โดยใช้แมลงไซบอร์ก ซึ่งแมลงไซบอร์ก สามารถนำมาใช้ในการช่วยชีวิตผู้ประสบภัยที่ติดอยู่ใต้ซากปรักหักพังที่ยากแก่การเข้าถึง สำหรับการเข้าไปเก็บข้อมูลในพื้นที่เสี่ยงภัย (Pavitha, 2025)

ภาพที่ 1 แมลงสาบไซบอร์ก
ที่มา: Pavitha (2025)

สรุปได้ว่า ด้านการช่วยเหลือประชาชนด้านสาธารณสุข มีปัญหาและข้อจำกัดในการบริหารจัดการการบูรณาการระหว่างหน่วยงานในช่วงภาวะวิกฤตมากกว่าในช่วงก่อนเกิดภัย ยังไม่ระบบแจ้งเตือนบุคคลขาดการประเมินความเสี่ยงจากสาธารณสุข ให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณในช่วงของการป้องกันก่อนเกิดภัยค่อนข้างน้อย และปัญหาข้อจำกัดด้านปัจจัยและสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานยังไม่เป็นระบบ การขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ในการออกปฏิบัติการเผชิญเหตุสาธารณสุข แนวทางปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชน คือ การเตรียมพร้อมสำหรับเผชิญภาวะวิกฤติ การบริหารในภาวะวิกฤติหรือภาวะฉุกเฉิน ต้องมีความรอบรู้ มีหลักการคาดการณ์ล่วงหน้า ขับเคลื่อนด้วยการคำนึงถึงความเสี่ยง บูรณาการทุกภาคส่วน การประสานงานและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานยึดหลักความร่วมมือร่วมใจ หลักความเป็นมืออาชีพ หลักความยืดหยุ่น จัดเตรียมความพร้อมเครื่องมือ เครื่องจักร ยานพาหนะ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชน

ด้านการช่วยเหลือประชาชนด้านส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นประสงค์ให้การดำเนินการช่วยเหลือครอบครัวผู้มีรายได้น้อย และหัวหน้าครอบครัวประสบภาวะยากลำบากในการดำรงชีพด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามความจำเป็นดังต่อไปนี้ 1) ช่วยเหลือด้านการเงินหรือสิ่งของเป็นวงเงินในการช่วยเหลือไม่เกินครั้งละ 3,000 บาทต่อครอบครัว และช่วยติดต่อกันไม่เกิน 2 ครั้งต่อครอบครัวต่อปีงบประมาณตามรายการดังนี้ 2) ค่าเครื่องอุปโภคบริโภค และหรือค่าใช้จ่ายในการครองชีพตามความจำเป็น ดังนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะช่วยเหลือครอบครัวผู้มีรายได้น้อย หัวหน้าครอบครัวประสบภาวะยากลำบากในการดำรงชีพด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยช่วยเหลือเป็นเครื่องอุปโภคบริโภคในลักษณะเครื่องกันหนาว เช่น เสื้อกันหนาว ผ้าห่ม ผ้าคลุม เป็นต้น จึงสามารถให้ความช่วยเหลือได้ ทั้งนี้ ไม่เกินครั้งละ 3,000 บาทต่อครอบครัว และช่วยติดต่อกันไม่เกิน 3 ครั้งต่อครอบครัวต่อปีงบประมาณ

ปัญหาและข้อจำกัดในการปฏิบัติงาน ปัญหาและอุปสรรคการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในการส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ขาดการส่งเสริมกิจกรรมการออกกำลังกาย ขาดการจัดโครงการส่งเสริมกีฬาและสันทนาการอื่น ๆ ขาดการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ขาดรายได้หลักและรายได้เสริมที่เข้ามาจนเจือจางจนเกินไป ปัญหาหนึ่งนอกระบบ ไม่สามารถบริการประชาชนได้ทุกกลุ่ม การส่งเสริมอาชีพไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากนัก ทำให้เกิดความยากลำบากต่อพัฒนาอาชีพ หลักและอาชีพเสริม มีอุปสรรคต่อการจัดการความหลากหลายของประชาชนระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนบท มีความเสี่ยงในเรื่องภาวะซึมเศร้าและภาวะเครียดเพิ่มขึ้น ความยากลำบากของรัฐที่มีและขาดการจัดการขยะติดเชื้อจากโรคระบาดที่ถูกต้อง การปรับตัวของประชาชนในพื้นที่ยังมีอุปสรรคหลายด้านเมื่อแนวทางปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชน การช่วยเหลือประชาชนด้านคุณภาพชีวิตพิจารณาจากปัจจัยหลัก คือ สภาพอารมณ์ที่ดี ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สภาพความเป็นอยู่ที่ดีการพัฒนาตนเอง การรวมกลุ่มทางสังคม และสิทธิตามกฎหมาย สิ่งที่เป็นในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ต้องการความช่วยเหลือ เช่น อาหาร บ้านเรือนที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า สุขภาพ แข็งแรง เจ็บป่วยน้อยครั้ง และมีความมั่นคงในชีวิต มีเศรษฐกิจดี สังคมดี การเมืองดี มีค่านิยมที่เหมาะสมกับสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (Schalock, 2014, p. 386) การให้ความช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีต้องพิจารณาถึง 1) มีความผาสุกด้านจิตใจ 2) ความสามารถในการแสดงพฤติกรรม 3) สิ่งแวดล้อมของบุคคล และ 3) การรับรู้คุณภาพชีวิต (Lawton, 2021, p. 501) 4) จัดบริการที่ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชนด้านสุขภาพอนามัย 5) พัฒนาแนวทางการศึกษา 6) จัดบริการสงเคราะห์ที่อยู่อาศัยให้แก่ประชาชน 7) ส่งเสริมการมีงานทำ และมีรายได้ของประชาชน 8) พัฒนาประชาชนด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม 9) การช่วยเหลือทางสังคมที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ด้วยโอกาสทางสังคม และไร้ที่พึ่ง 10) การสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิต 11) การช่วยเหลือเกื้อกูลของภาคประชาชน และมีการจัดสวัสดิการประกันชีวิตรูปแบบต่าง ๆ (Office of the National Economic and Social Commission, 2023, p. 78)

นอกจากนี้ การให้ความช่วยเหลือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังต้องให้ความช่วยเหลือ ดังนี้ 1) การยื่นลงทะเบียนขอรับความช่วยเหลือ 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นของผู้ที่ยื่นลงทะเบียนขอรับความช่วยเหลือ 3) นำรายชื่อประชาชนผู้ยื่นลงทะเบียนเพื่อขอรับความช่วยเหลือต่อคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณา 4) ให้คณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาช่วยเหลือประชาชนตามหลักเกณฑ์ในข้อ 5) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปิดประกาศรายชื่อประชาชนผู้ที่ได้รับการพิจารณาให้ความช่วยเหลือ 6) การตั้งงบประมาณรายจ่าย และ 7) การรายงานผล (Department of Local Administration Promotion, 2023, pp. 1-4)

สรุปได้ว่า การช่วยเหลือประชาชนด้านส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต มีปัญหาและข้อจำกัดในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ขาดการส่งเสริมกิจกรรมการออกกำลังกาย ขาดการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ขาดรายได้หลักและรายได้เสริม ปัญหาหนึ่งนอกระบบ ทำให้เกิดความยากลำบากต่อพัฒนาอาชีพ ขาดการจัดการขยะติดเชื้อจากโรคระบาดที่ถูกต้อง การปรับตัวของประชาชนในพื้นที่ยังมีอุปสรรคหลายด้าน เมื่อเกิดวิกฤติโรคระบาดทำให้เกิดปัญหาตามมาแนวทางปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชน คือ ช่วยเหลือประชาชนในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น อาหาร บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า สุขภาพแข็งแรง มีความมั่นคงในชีวิต มีเศรษฐกิจดี สังคมดี การเมืองดี มีค่านิยมที่เหมาะสมกับสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยต้องพิจารณาถึง ความผาสุกด้านจิตใจ ความสามารถในการแสดงพฤติกรรม สิ่งแวดล้อมของบุคคล จัดบริการสุขภาพอนามัย พัฒนาแนวทางการศึกษา จัดบริการสงเคราะห์ที่อยู่อาศัยให้แก่ประชาชน ส่งเสริมการมีงานทำ และมีรายได้ของประชาชน

ด้านการช่วยเหลือประชาชนด้านการป้องกัน และควบคุม โรคติดต่อ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 (6) และ (19) บัญญัติให้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริม การฝึก และประกอบอาชีพ การสาธารณสุขการอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล มาตรา 17 (19) บัญญัติให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการจัดให้มี

โรงพยาบาลจังหวัด การรักษาพยาบาล การป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อ มีแนวทางการสนับสนุนการปฏิบัติงานและการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ กรณีโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019) หรือโรคโควิด 19 (COVID-19) ดังนี้

1. กรณีผู้บริหารท้องถิ่นสั่งใช้อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ในการค้นหา ติดตามและคัดกรองว่ามีคนในหมู่บ้านที่เป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยง เข้ามาพักอาศัยในหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อเป็นการป้องกันโรค โดยถือปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติว่าด้วยค่าใช้จ่ายของอาสาสมัครในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2560

2. กรณีมีประชาชนในเขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 เกิดการว่างงาน ให้ประชาชนที่มีความประสงค์จะทำงานในพื้นที่มาขึ้นทะเบียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และขอความร่วมมือกับผู้รับจ้างให้จ้างแรงงานในพื้นที่สำหรับโครงการที่สามารถใช้แรงงานราษฎรได้ หรือกรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความจำเป็นต้องจ้างงานเพื่อช่วยเสริมการปฏิบัติงานตามหน้าที่ปกติอาจพิจารณาดำเนินการได้ โดยถือปฏิบัติตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย

3. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดหาวัสดุเครื่องแต่งกายให้กับคนงานเก็บขยะมูลฝอยเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลและหน่วยบริการสาธารณสุข เจ้าหน้าที่กู้ชีพกู้ภัย หรือผู้ที่ปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น การพ่นยาฆ่าเชื้อ การทำความสะอาดตลาด เพื่อสวมใส่ในขณะปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม (Ministry of Interior, 2020, pp. 1-2)

4. ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2560 หมวด 5 การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ ข้อ 13 เมื่อเกิดโรคติดต่อ โรคติดต่ออันตราย โรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวัง หรือโรคระบาด หรือมีเหตุสงสัยว่าได้เกิดโรคดังกล่าวในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใด ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นดำเนินการหรือสนับสนุนให้มีการป้องกัน การควบคุม การแพร่ และการระงับการระบาดของโรคนั้น

5. การรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน และการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2547 ข้อ 91 ภายใต้บังคับข้อ 89 ในกรณีฉุกเฉินที่มีสาธารณภัยเกิดขึ้น ให้ผู้บริหารท้องถิ่นอนุมัติให้จ่ายขาดเงินสะสมได้ตามความจำเป็นในขณะนั้น โดยให้คำนึงถึงฐานะการเงิน การคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

6. ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ.2560 ให้เจ้าหน้าที่หรือผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานนั้นดำเนินการไปก่อนแล้วรีบรายงานขอความเห็นชอบต่อหัวหน้าหน่วยงานของรัฐ

7. ประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์เพื่อสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานและการบริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2563

8. ให้ชักซ้อมแนวทางการใช้จ่ายงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อช่วยเหลือประชาชน กรณีโรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19

ปัญหาและข้อจำกัดในการปฏิบัติงาน ปัญหาที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ คุณภาพชีวิต รวมทั้งเศรษฐกิจ และสังคมอย่างต่อเนื่อง ด้วยสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ประชาชนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคเพิ่มมากขึ้น เช่น การบริโภคอาหารที่ไม่เหมาะสม ขาดการออกกำลังกาย ที่สม่ำเสมอ มีภาวะเครียดจากสิ่งเร้าต่าง ๆ ขาดการดูแลสุขภาพและการเข้ารับการตรวจคัดกรองสุขภาพเป็นประจำทุกปี ยังไม่มีแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจน โดยเฉพาะการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน การจัดหาบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นค่อนข้างมีข้อจำกัดในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับ และการบูรณาการการทำงานร่วมกันในระดับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องยังไม่มี ความชัดเจนและการดำเนินงานซ้ำซ้อนกันรวมทั้งผู้ปฏิบัติงานมีการเปลี่ยนแปลงโยกย้ายบ่อย (Charoen, 2025, p. 10)

แนวทางปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บูรณาการการดำเนินงานควบคุมป้องกันโรคไม่ติดต่อในพื้นที่ จึงเป็น กลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้แม้ว่าปัจจุบันจะกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการด้านสาธารณสุขเพิ่มมากขึ้น (ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน และ ควบคุมโรค รักษาพยาบาล พื้นฟูสุขภาพ และคุ้มครองผู้บริโภคฯ) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งทำหน้าที่หลัก ในการดูแลสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผิดชอบให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การเข้าร่วมกองทุน หลักประกันสุขภาพระดับพื้นที่ รวมทั้งมีศูนย์บริการสาธารณสุขที่สามารถเป็นต้นแบบได้หลายแห่งการดำเนินงาน ป้องกันและควบคุมโรค หากมีการจัดโครงสร้าง อัตรากำลังเพียงพอเหมาะสม มอบหมายงานที่ชัดเจน มีระบบ ฐานข้อมูลสถานการณ์โรคและบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่และ อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ในพื้นที่มีระบบการกำกับติดตามที่เป็นระบบชัดเจน ต่อเนื่อง การขับเคลื่อนการ ดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนได้ ประโยชน์สูงสุด (Charoen, 2025, p. 10)

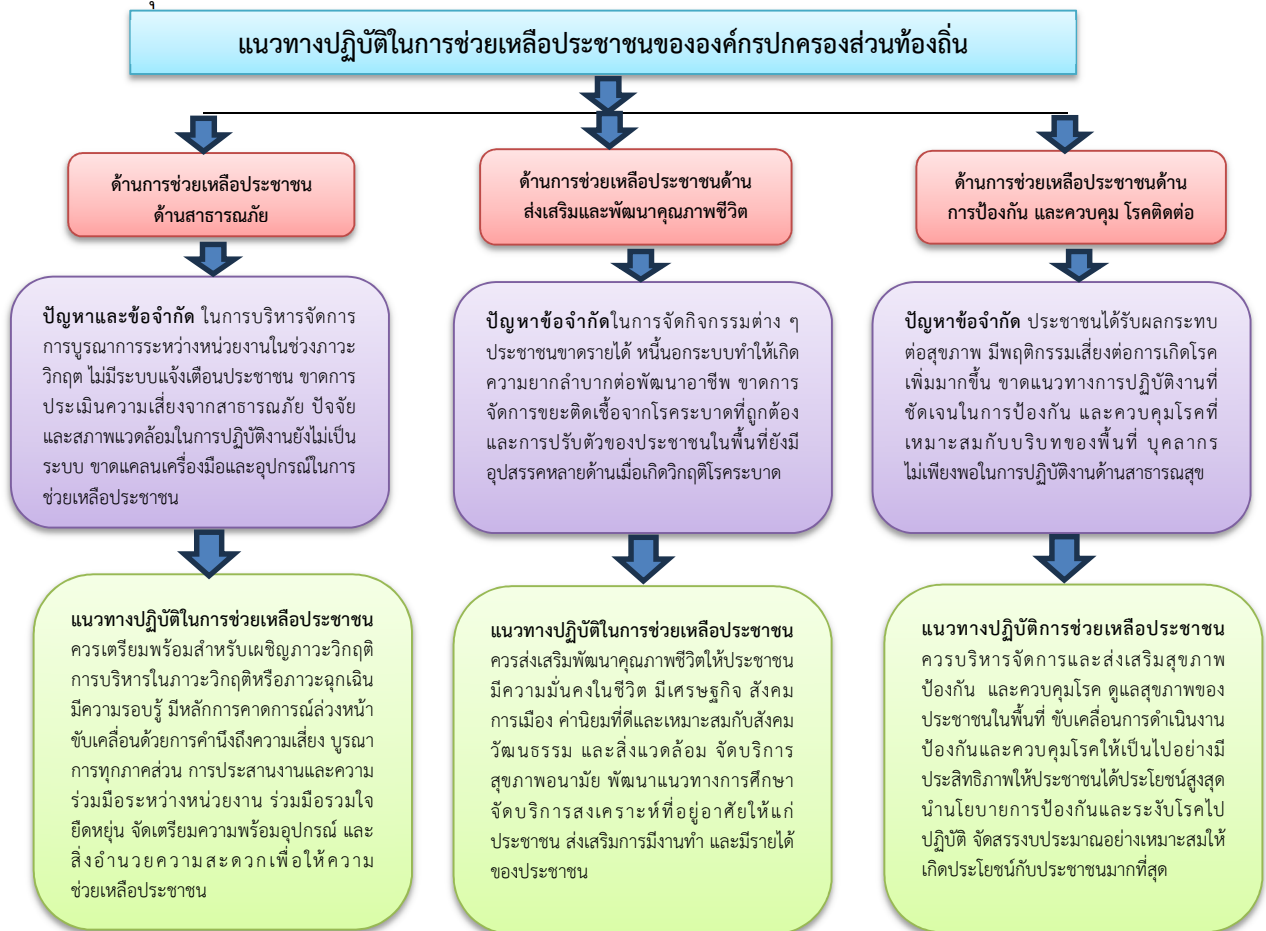
การดำเนินการนำนโยบายไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามบทบาทหน้าที่ คือ 1) ด้าน งบประมาณ มีการเตรียมการในการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อการป้องกัน และระงับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 2) ด้านการจัดการ ดำเนินการให้การบริหารงานภายใต้การนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์กับประชาชนมากที่สุด มีจัดการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีการจัดทำคำสั่ง สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ 3) ด้านทัศนคติของผู้ปฏิบัติ มีการสร้าง ความรับรู้ให้กับผู้ปฏิบัติ และทำความเข้าใจกับผู้ปฏิบัติโดยได้ประชุมพนักงาน และ 4) ด้านโครงสร้างองค์การ โดยกำหนดขั้นตอนการทำงาน และมอบอำนาจการตัดสินใจให้กับผู้ปฏิบัติเพื่อความคล่องตัวในการทำงาน และมีการ จัดสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน (Phitsanu, 2019, p. 7)

สรุปได้ว่า การช่วยเหลือประชาชนด้านการป้องกัน และควบคุม โรคติดต่อ มีปัญหาและข้อจำกัดที่สำคัญ ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ประชาชนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคเพิ่มมากขึ้น ยังไม่มีแนวทางการปฏิบัติงาน ที่ชัดเจน ในการป้องกันและควบคุมโรคที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน การจัดหาบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นค่อนข้างมีข้อจำกัดในองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับ และการบูรณาการการทำงานร่วมกันในระดับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องยังไม่มี ความชัดเจนและการดำเนินงานซ้ำซ้อนกันรวมทั้งผู้ปฏิบัติงานมีการเปลี่ยนแปลงโยกย้ายบ่อย แนวทางปฏิบัติการช่วยเหลือ ประชาชน คือ ควรบริหารจัดการด้านสาธารณสุข การส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน และควบคุมโรค รักษาพยาบาล พื้นฟู สุขภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งจะต้องดูแลสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผิดชอบให้บรรลุตาม เป้าหมายที่กำหนดไว้ การขับเคลื่อนการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนได้ประโยชน์สูงสุด นำนโยบายการป้องกันและระงับโรคไปปฏิบัติ จัดสรรงบประมาณ ไปใช้สำหรับการดำเนินนโยบายการป้องกันและควบคุมโรค นำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์กับประชาชน มากที่สุด มีจัดการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีการจัดทำคำสั่ง สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ โดยมีการมอบหมายหน้าที่ อย่างชัดเจน มีการสร้างความรับรู้ให้กับผู้ปฏิบัติ ชักชวนทำความเข้าใจงานที่ได้รับมอบหมาย

บทสรุป

การศึกษาแนวทางปฏิบัติในการช่วยเหลือประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านการช่วยเหลือประชาชนด้านสาธารณสุข มีปัญหาและข้อจำกัดในการบริหารจัดการการบูรณาการระหว่าง หน่วยงานในช่วงภาวะวิกฤตมากกว่าในช่วงก่อนเกิดภัย ไม่มีระบบแจ้งเตือนประชาชน ขาดการประเมินความเสี่ยง จากสาธารณสุข ปัญหาข้อจำกัดด้านปัจจัยและสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานยังไม่เป็นระบบ ขาดแคลน เครื่องมือ และอุปกรณ์ในการช่วยเหลือประชาชน แนวทางปฏิบัติในการช่วยเหลือประชาชนจึงควรเตรียมพร้อมสำหรับเผชิญ ภาวะวิกฤติ การบริหารในภาวะวิกฤติหรือภาวะฉุกเฉิน มีความรอบรู้ มีหลักการคาดการณ์ล่วงหน้า ขับเคลื่อนด้วยการ

คำนึงถึงความเสี่ยง บูรณาการทุกภาคส่วน การประสานงานและความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ร่วมมือร่วมใจ ยึดหยุ่น จัดเตรียมความพร้อมอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการภัยพิบัติ 2) ด้านการช่วยเหลือประชาชนด้านส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต มีปัญหาในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ขาดการส่งเสริมกิจกรรมการออกกำลังกาย ขาดการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ขาดรายได้หลักและรายได้ ข้อยกจำกัด ปัญหาหนี้ในระบบทำให้เกิดความยากลำบากต่อพัฒนาอาชีพ ขาดการจัดการขยะติดเชื้อจากโรคระบาดที่ถูกต้อง และการปรับตัวของประชาชนในพื้นที่ยังมีอุปสรรคหลายด้านเมื่อเกิดวิกฤติโรคระบาด แนวทางปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชน คือ ช่วยเหลือประชาชนในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ค่านิยมที่ดีและเหมาะสมกับสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยต้องพิจารณาถึงความผาสุก ด้านจิตใจ ความสามารถในการแสดงพฤติกรรม สิ่งแวดล้อมของประชาชน จัดบริการสุขภาพอนามัย พัฒนาแนวทางการศึกษา จัดบริการสงเคราะห์ที่อยู่อาศัยให้แก่ประชาชน ส่งเสริมการมีงานทำ และมีรายได้ของประชาชน และ 3) ด้านการช่วยเหลือประชาชนด้านการป้องกัน และควบคุม โรคติดต่อ มีปัญหาและข้อจำกัดที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ประชาชนมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดโรคเพิ่มมากขึ้น ขาดแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจนในการป้องกัน และควบคุมโรคที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน ขาดบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข มีข้อจำกัดในการบูรณาการการทำงานร่วมกันในระดับภาคีเครือข่ายที่ยังไม่มีความชัดเจนในการดำเนินงานที่ซ้ำซ้อนกัน รวมทั้งบุคลากรปฏิบัติงานมีการเปลี่ยนแปลงโยกย้ายบ่อย แนวทางปฏิบัติการช่วยเหลือประชาชน คือ ควรบริหารจัดการสาธารณสุขด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน และควบคุมโรค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องดูแลสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ที่รับผิดชอบ ขับเคลื่อนการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ให้ประชาชนได้ประโยชน์สูงสุด นำนโยบายการป้องกันและระงับโรคไปปฏิบัติ จัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสมในการดำเนินนโยบายการป้องกันและควบคุมโรค ให้เกิดประโยชน์กับประชาชนมากที่สุดดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

References

- Atchara, P. (2022). *The role of local government organizations in providing assistance to people in disaster matters. Case study: Ngao District, Lampang Province*. Lampang : Ngao District Local Administrative Organization Lampang Province. (in Thai)
- Chansawang, S. (2023). Guidelines for developing people's quality of life in the COVID-19 outbreak situation in the area of the Tambon Wat Sai Administrative (in Thai) Organization, Mueang District, Nakhon Sawan Province. *Interdisciplinary Journal of Humanities and Social Sciences*, 6(2), 968. (in Thai)
- Charoen, W. (2025). Non-communicable Disease Prevention and Control Operations in Local Administrative Organizations, Samut Prakan Province. *Nakhon Phanom Hospital Journal*, 12(1), 10. (in Thai)
- Carter, W.N. (2021). *Disaster Management, Disaster Managers' Handbook*. Manila: Publication of the Asian Development Bank.
- Department of Disaster Prevention and Mitigation. (2015). *Disaster prevention and mitigation work plan is a 5-year work plan*. Bangkok: Department of Disaster Prevention and Mitigation. (in Thai)
- Department of Local Administration Promotion. (2023). *Rehearsal of guidelines for helping people according to the authority and duties of local government organizations in promoting and developing the quality of life*. Bangkok: Department of Administration. (in Thai)
- Jessadawat, P. (2021). Public participation in disaster prevention and relief of Phon Sung Subdistrict Administrative Organization, Ban Dung District, Udon Thani Province. *Journal of Dhamma Studies Research*, 4(2), 48. (in Thai)
- Larry Barton. (2014). *Crisis Management : Master the skills to Prevent*. USA : Disaster assachusetts: Harvard Business School.
- Lawton, M. P. (2021). *The elderly in context : Perspectives from environmental psychology and gerontology*. *Environment and Behavior*, 17(4), 501.
- Ministry of Interior. (2020). *Assisting people in prevention and control of communicable diseases*. Bangkok: Ministry of Interior. (in Thai)
- Ministry of Interior. (2023). *Criteria and procedures for helping people according to the regulations of the Ministry of Interior*. Concerning expenses to assist the people according to the authority and duties of local administrative organizations, 2023. Bangkok: Ministry of Interior. (in Thai)
- Office of the National Economic and Social Commission. (2023). *Helping people in promoting and developing the quality of life of local government organizations*. Bangkok: Office of the National Economic and Social Commission. (in Thai)
- Pavitha, L. (2025). *Japanese researchers develop rescue cyborg cockroach*. Retrieved 2025, January 21, from <https://www.nsm.or.th/nsm/th/node/44717> (in Thai)

- Phitsanu, P. (2019). *Public Administration in the 21st Century*. Bangkok: Thammasat University. (in Thai)
- Royal Gazette. (2017). *Regulations of the Ministry of Interior regarding expenses to assist the people according to the authority and duties of local administrative organizations*, B.E. 2023. 140, Special 140D, Royal Gazette, 15 June 2023. (in Thai)
- Schalock, R. L. (2014). The concept of quality of life: What we know and do not know. *Journal of Intellectual Disability Research*, 48(3), 386
- Thawida, K. (2020). *Local disaster management manual*. Bangkok: King Prajadhipok's Institute (in Thai)
- United Nations International Strategy for Disaster Reduction (UNISDR). (2020). *Local Governments and Disaster Risk Reduction Good Practices and Lessons Learned A contribution to the "Making Cities Resilient"*. Switzerland: United Nations.
- Wacharaporn, K. (2023). *Improving disaster management efficiency for sustainable Development*. Bangkok: Civil Service Development Institute. (in Thai)

ผู้เขียน

รองศาสตราจารย์ ดร.ภาคิน โขติเวศย์ศิลป์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

เลขที่ 96 ถ.ปรีดีพนมยงค์ ตำบลประตูชัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13000

e-mail: pakin_ch@hotmail.com

